

Інформаційно-аналітичні аспекти управління розвитком соціально-економічних систем

Аксьонова І.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри
статистики і економічного прогнозування

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Яремчук К.О.

студентка 3-го курсу,

ОП «Бізнес-статистика і аналітика»,

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РІВНЯ СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ З ІНШИМИ КРАЇНАМИ

Вступ. В сучасному світі процес старіння населення стає однією з найбільш значущих соціально-демографічних проблем, оскільки наслідки даного демографічного процесу відбиваються на формуванні ринку праці, фінансового ринку, на співвідношенні попиту на житло, на визначенні транспортних та соціальних послуг, на структурі сім'ї та демографічному навантаженні її членів тощо. Отже, дослідження процесів демографічного старіння населення є важливою складовою статистичного аналізу суспільства загалом.

В межах сучасних демографічних трендів, проблема старіння нації займає першочергове значення, оскільки майже в усіх розвинених країнах відбуваються скорочення смертності і народжуваності та поступові зрушення в бік підвищення питомої ваги старших вікових груп населення. У зв'язку з цим, проблемами старіння населення займаються вчені-демографи різних країн, які вивчають фактори, що зумовлюють старіння й наслідки, які воно породжує.

Сучасний демографічний розвиток України свідчить про її належність до тридцяти країн світу з найстарішим населенням. Як вважають фахівці Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України [2], на тлі загального зниження чисельності населення України його старіння в найближчі десятиріччя прогресуватиме. Дана ситуація притаманна усім країнам, в яких спостерігається низька народжуваність. Як зазначено в [4], саме для країн Європи проблема старіння нації є більш актуальною, ніж для інших країн світу, оскільки протягом останніх десятиліть в Європі істотно знизився рівень смертності населення та зросла середня тривалість життя на фоні значного відставання рівня загальної народжуваності від рівня відтворення населення. Згідно з прогнозами Євростату [3], дані демографічні тенденції призведуть до зростання чисельності європейського населення до середини XXI століття на 10 млн. осіб, проте більше 50% будуть становити громадяни у віці старше 65 років.

Аналогічна ситуація спостерігається і в Україні й характеризується тривалою депопуляцією, тобто поступовим зменшенням кількості населення, яке розпочалось із середини 90-х років ХХ ст. Основними причинами такого стану є зниження народжуваності, старіння населення та зростання рівня смертності, що потребує постійного моніторингу даних процесів й прийняття своєчасних управлінських рішень.

Метою роботи є узагальнення індикаторів старіння нації, проведення порівняльного статистичного аналізу старіння населення України з іншими країнами та виявлення причин і наслідків даного демографічного процесу.

Основна частина. Фахівці в галузі демографічного аналізу [1] в якості статистичних індикаторів старіння виділяють групи індикаторів процесу, причин, наслідків старіння для економіки та індикаторів стану теперішніх й майбутніх літніх людей. Кожна група складається з певних показників, які підлягають більш досконалому вивченню та оцінюванню ситуації за результатами дослідження.

Так, одним із індикаторів процесу старіння є медіанний вік населення. Чим вище його значення, тим більш старим вважається населення країни. На рис. 1 наведено порівняння медіанного віку населення України та інших країн європейського континенту у 2020 році за даними [5].

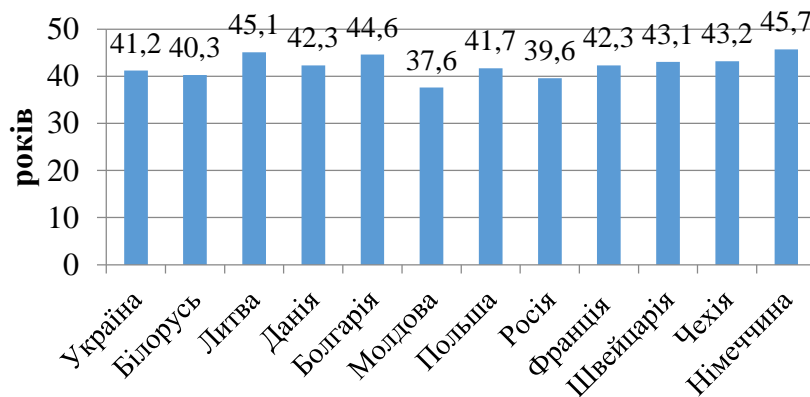

Рис.1. Медіанний вік населення України та інших країн за 2020 рік

З рис. 1 видно, що серед досліджуваних країн найбільший медіанний вік населення спостерігається в Німеччині, а найменший – в Молдові. Україна відстає від максимального значення на 4,5 роки та перевищує мінімальне – на 3,7 роки. Таке положення пояснюється станом індикаторів причин старіння населення, серед яких основними виступають коефіцієнт тривалості життя та коефіцієнт природного приросту населення. В той же час, ситуація зі старінням впливає на економіку та подальше становище людей похилого віку, що знаходить відображення в показниках пенсійного навантаження, міжнародних індексах старіння нації та інших показниках.

Основні з показників причин та наслідків старіння наведені на рис. 2 за даними [5].

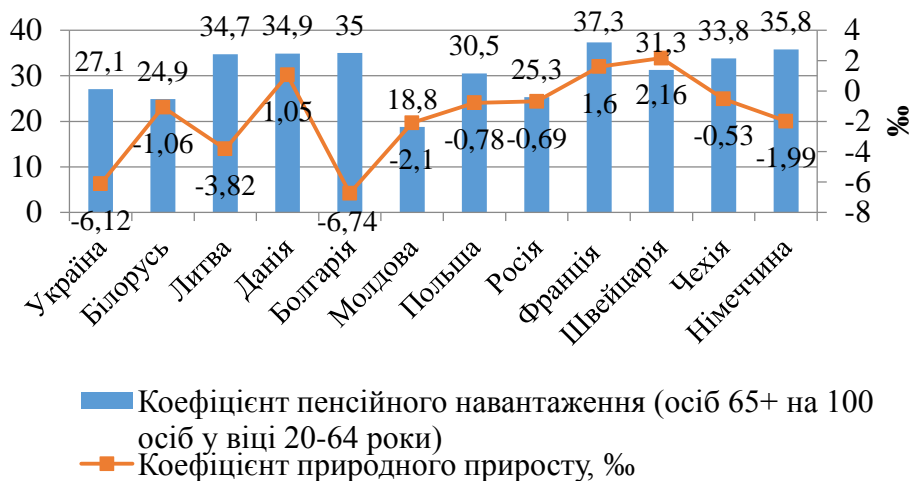

Рис. 2. Порівняння коефіцієнтів пенсійного навантаження та природного приросту в Україні та інших країнах за 2020 рік

Отже, з рис. 2 бачимо, що найбільше значення коефіцієнта пенсійного навантаження та найменше значення природного приросту населення, навіть його від'ємне значення, спостерігаються в країнах з високим старінням суспільства (див. медіанний вік на рис.1).

Висновки. Старіння населення є «інфраструктурною проблемою», яка стосується усіх сторін функціонування суспільства, таких як здоров'я нації, тривалість життя, рівень доходів та умови життя, освіта, ринок праці, отже аналіз та оцінювання старіння, визначення факторів, що його обумовлюють є вкрай актуальним для органів влади з метою прийняття управлінських рішень по координації соціально-економічної політики із демографічними змінами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калабихина И, Красовская Н., Калмыкова Н. Демографическое старение в республике Беларусь: вызовы и новые возможности. Аналитический обзор. Минск : Белээнс. 2018. 47 с.
2. Населення України. Імперативи демографічного старіння: монографія / С. Ю. Аксьонова, Б. О. Крімер, І. О. Курило та ін. Київ : ВД «АДЕФ- Україна». 2014. 288 с.
3. Офіційний сайт Статистичної служби Європейського союзу. [Електронний ресурс]. – URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (дата звернення: 23.03.2021)
4. Пономаренко І. В. Дослідження впливу старіння населення на чисельність та структуру економічно активного населення в Україні та країнах Європи. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1769> (дата звернення: 23.03.2021)
5. Світовий атлас даних. [Електронний ресурс]. – URL.: <https://knoema.ru/atlas/topics/> (дата звернення: 23.03.2021)